

УДК 343.139:343.143

DOI 10.36919/3041-1149(Print).5.2024.125-133

Н. В. Малярчук,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри права,

ПВНЗ «Європейський університет»

email: cube_84@ukr.net

ORCID 0009-0000-3397-9807

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СВІДКІВ ТА ІНШИХ ОСІБ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Стаття присвячена питанням окреслення окремих проблем правового регулювання порядку дії інституту забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, зокрема і свідків. Проводиться аналіз деяких положень кримінального процесуального законодавства, Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» в контексті здійснення правоохоронними органами правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на захист життя, житла, здоров'я й майна цих осіб від протиправних посягань, з метою створення потрібних умов для належного відправлення правосуддя.

Ключові слова: забезпечення безпеки, правосуддя, свідки, слідчий, прокурор, дізнавач, заходи безпеки, ступінь небезпечності, життя та здоров'я, конфлікт інтересів.

Постановка проблеми та її актуальність. Відповідно до ст. 3 Основного Закону України людину, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку визнають в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права й свободи людини та їхні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є основним обов'язком держави [1].

З огляду на положення відповідної статті держава в особі її уповноважених органів має забезпечувати безпеку громадян своєї країни, іноземних громадян чи осіб з подвійним громадянством (які перебувають на території нашої держави) тощо, тобто мають бути вчиненні всі можливі заходи, що унеможливають учинення правопорушень, які становлять загрозу для життя та здоров'я таких осіб.

Згідно із ч. 2 ст. 24 Основного Закону України не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного й соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Така діяльність з боку нашої держави має бути системною, систематичною, узгодженою, достатньою, неупередженою, своєчасною тощо.

Положення ст. 3 Конституції України тим самим вказує також, що ціннісний зміст життя, здоров'я, недоторканність і безпека не можуть бути будь-як оцінені в еквівалентно-платному характері, бо нічого не може бути дорожчим і важливим у світі, ніж життя та здоров'я людини. Тож держава має вживати всіх заходів для гарантування цих природних прав, споконвічних цінностей, захищати їх, бо це є її прямим обов'язком як демократичної, соціально-орієнтованої держави, як суб'єкта міжнародно-правових відносин, що виборює свою незалежність, з метою відстоювання принципів конституційного ладу, демократії та боротьби проти тиранії і невігластва.

Враховуючи вищезазначене, звертаємо увагу на один із важливих обов'язків держави в особі її уповноважених органів стосовно забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. У контексті дослідження варто звернути увагу на позицію високоповажного Конституційного Суду України, який у своєму рішенні зазначає, що, відповідно до ч. 1 ст. 8 Конституції України, в Україні визнається й діє верховенство права,

тобто панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення в правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема в закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо [2].

Законні очікування є одним із проявів справедливості у праві й передбачають юридичну визначеність правового регулювання щодо суб'єктів права. В аспекті ст. 8 Конституції України юридична визначеність означає несуперечливість такого регулювання та недопустимість його зміни з порушенням засадничих принципів права.

У контексті верховенства права юридична визначеність спрямована на забезпечення чіткості змісту норм права. Законні очікування – невід'ємна частина юридичної визначеності – виникають унаслідок законодавчої діяльності парламенту й полягають у тому, що якщо особа очікує досягнення певного результату, діючи відповідно до норм права, то має бути гарантований захист цих очікувань [3]. Натомість Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (далі – Закон) ще мають бути виправдані такі очікування, адже забезпечення безпеки свідків та інших осіб у кримінальному провадженні є складним, багатограним процесом.

Аналіз наукових публікацій. Питання порядку та проблем правового регулювання інституту забезпечення безпеки осіб, які сприяють кримінальному судочинству, висвітлювались у працях таких учених, як: А. М. Орлеан, В. П. Бахін, В. І. Бояров, О. О. Гриньків, Н. С. Карпов, К. Д. Шевченко, М. А. Погорецький, І. А. Малютін, М. Є. Шумило, В. В. Король, В. І. Галаган, Т. І. Панасюк, О. В. Капліна, О. В. Мельник, П. В. Серебрянський, Б. М. Качмар та ін.

Виклад основного матеріалу. На жаль, на практиці виникає багато питань у правовому регулюванні забезпечення безпеки свідків у кримінальному провадженні. Так, науковці виділяють досить значну кількість проблем правового регулювання за цим Законом, наприклад:

- чому коло осіб, які приймають рішення про нерозголошення відомостей про осіб, взятих під захист, таке широке? На ці обставини звертає увагу Я. Тализіна у своїй статті «Таємні» свідки гласного процесу: як гарантувати їм захист?» [4];

- не врегульовано питання конфлікту інтересів. Опитуваною особою була описана ситуація: особа потребувала захисту як потерпіла в кримінальному провадженні, в якому посадова особа органу, що здійснює заходи безпеки, є стороною кримінального провадження [5];

- відсутні чіткі критерії, за наявності яких орган, який ухвалює рішення про застосування заходів безпеки, або суд (в порядку судового контролю) зобов'язаний призначити заходи безпеки [5];

- охорона житла чи самого учасника кримінального процесу під час досудового слідства, переселення його до родичів або знайомих. Ці заходи зазвичай нетривалі й не можуть повною мірою забезпечити справжню безпеку учасникам процесу [6, с. 4];

- щодо визначення форм незаконного впливу на учасників кримінального судочинства, що дає підстави для висновку про потребу в застосуванні заходів безпеки, зокрема щодо визначення наявності реальної загрози життю та здоров'ю [7, с. 2] тощо.

Цей перелік далеко не є вичерпним, це свідчить про те, що Закон і Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) потребують уже досить довгий час кардинальних змін у вирішенні обговорюваних питань забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Уже 31 рік минув, як Закон був ухвалений, і всі ці роки вчені пишуть про потребу у врахуванні досвіду зарубіжних країн, країн, які досягли успіху в окреслених питаннях дослідження, які вибудували чіткий алгоритм дій для забезпечення безпеки свідків, потерпілих чи інших учасників кримінального провадження, які мають чітку структуру уповноважених органів, що вирішують питання забезпечення безпеки осіб у кримінальних провадженнях.

Крім того, в США, Італії, Німеччині, Литовській Республіці тощо існує потрібне фінансування відповідного інституту. Утвердження й забезпечення прав і свобод людини є основним обов'язком держави, про що зазначає Основний Закон України. «Життя і здоров'я ... недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю», тому видається трохи дивним, що за стільки років державні установи, інституції не спромоглися комплексно вдосконалити національне законодавства в контексті забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні (далі – ЗБОуКП).

Варто звернути увагу, що в науковій літературі обстоюється думка про те, що в КПК України потрібно передбачити окремий розділ, який би регулював кримінальні процесуальні правовідносини стосовно ЗБОуКП (П. В. Серебрянський [8], О. О. Подобний [9]). Така думка є виправданою, адже насамперед забезпечення безпеки цих осіб відбувається в рамках кримінального провадження, що, очевидно, є процесуальною дією уповноважених на те КПК України та Законом осіб. Натомість потрібно зауважити, що ч. 1 ст. 3 КПК України [10] не містить визначення, яке варто розуміти під процесуальними діями, але Д. О. Михайлик у своєму дослідженні зазначає, що такі процесуальні дії потрібно визначати як дії, спрямовані на виконання завдань кримінального провадження на різних стадіях кримінального процесу, проведення яких забезпечується силами, засобами кримінального провадження на підставах і в порядку, передбачених кримінальним процесуальним законодавством [11, с. 221]. Тож ухвалення рішення про застосування ЗБОуКП покликане на виконання завдань кримінального провадження та створення потрібних умов для належного відправлення правосуддя.

Утім варто зауважити, що кримінальні процесуальні дії можуть здійснюватися тільки в рамках кримінального провадження (тобто за загальним правилом уже після внесення відомостей в ЄРДР). Тому рішення про застосування заходів безпеки, що ухвалюється слідчим, дізнавачем, прокурором, судом, у провадженні яких існують кримінальні провадження щодо кримінальних правопорушень, у розслідуванні чи судовому розгляді яких брали або беруть участь особи, зазначені у ст. 2 Закону, а також органом (підрозділом), що здійснює оперативно-розшукову діяльність щодо осіб, які брали участь або сприяли виявленню, попередженню, припиненню кримінальних правопорушень, є процесуальною дією і може здійснюватися лише в межах кримінального розслідування, а це зі свого боку означає, що дії із забезпечення безпеки осіб мають бути завершені чи припинені після завершення кримінального провадження [12].

Водночас у положеннях КПК України не вказується, що заходи забезпечення безпеки мають бути припинені із завершенням самого провадження у справі. Це означає, що внесення змін у КПК України в контексті доповнення останнього новим розділом не вирішить усіх питань, оскільки захист спочатку здійснюється в межах кримінального провадження, а після його закінчення має бути врегульованим профільним, але вже новим законом, який би визначав принципи, на яких має базуватися ЗБОуКП, наприклад за Рекомендацією Рес (2005) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо захисту свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям [13]; визначав критерії застосування певного заходу забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві; визначав центральний органи державної влади, займався окресленими питаннями контролю, реалізацією політики в діяльності ЗБОуКП тощо. Такий закон мав би забезпечувати подальший захист осіб, які цього потребують, зокрема й позитивний захист, утім уже за межами кримінального провадження, яке загалом має завершитися вироком суду. В США це особливо актуально для свідків, які свідчать проти великих злочинних синдикатів, де помста може плануватися роками й захист поновлюватися або не припинятися в разі наявності інформації чи інших доказів, які вказують на те, що загроза для безпеки свідків зберігається й останні потребують подальшої участі в United States Federal Witness Protection Program або Witness Security Program чи WITSEC.

Припинення заходів особистої охорони в момент завершення досудового розслідування та передачі матеріалів кримінального провадження до суду може становити загрозу для особи [5]. Так само після завершення судового провадження припинення ЗБОуКП теж може становити небезпеку для відповідних осіб. Також слушним є зауваження, що в нормативно-правових актах не зазначаються строки призначення ЗБОуКП [5], що зі свого боку мало б бути передбачено з відповідними критеріями їхнього встановлення, доцільності та знову ж таки з можливістю передбачити відновлення захисту в окремих випадках, як це передбачається за досвідом зарубіжних країн.

Так, наприклад, в інструкції Управлінні Юстиції США зазначається, що після того, як свідок був прийнятий до Програми захисту свідків, навіть якщо свідок більше не бере участі в Програмі, він отримує захист у залі суду для дачі свідчень у справі або справах, для яких свідок зареєструвався в Програмі. Якщо свідок більше не бере участі в Програмі, але не проживає в районі, який вважається небезпечним для нього, USMS також може надати його для дачі

свідчень. Якщо є чіткі докази того, що свідок, участь у Програмі якого було припинено, перебуває під загрозою в безпосередній небезпеці через колишню співпрацю не з вини свідка, буде оцінено потребу в подальших послугах захисту та, в разі потреби, надано [14].

Звернемо увагу на оціночні поняття та недоречності, які вживаються в Законі. Відповідно до ст. 1 Закону під забезпеченням безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, тобто у виявленні, попередженні, припиненні, розкритті або розслідуванні кримінальних правопорушень, а також у судовому розгляді кримінальних проваджень, варто розуміти, як здійснення правоохоронними органами правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на захист життя, житла, здоров'я та майна цих осіб від протиправних посягань, з метою створення потрібних умов для належного відправлення правосуддя [12]. Тут можемо побачити вжиття законодавцем терміна «правових», але здається логічним, що правоохоронні органи не можуть вживати неправові заходи, оскільки останні можуть діяти в межах закону без будь-яких винятків.

Далі в п. «б» ч. 1 ст. 6 Закону орган, який ухвалює рішення про застосування заходів безпеки, має право вимагати від органів, які здійснюють заходи безпеки, вжиття додаткових заходів [12]. На нашу думку, у відповідному Законі мали б бути встановлені критерії та підстави, за якими належні додаткові заходи повинні вживатися чи скасовуватися. Натомість впливає, що відповідний орган, який ухвалює рішення, оцінює потребу у вживанні додаткових заходів безпеки, скасовує повністю чи частково відповідні заходи (п. «в» ч. 1 ст. 6 Закону), опираючись на власний досвід за власним суб'єктивним переконанням, ґрунтуючись на правильній чи помилковій оцінці наявності чи відсутності безпеки, наприклад для свідка.

Відповідно до п. «а» ч. 2 ст. 6 Закону органи, які здійснюють заходи безпеки, мають право визначати заходи безпеки, засоби та методи їхнього застосування, в разі потреби змінювати й доповнювати ці заходи [12]. Можемо бачити, що норма містить словосполучення «в разі потреби», що теж є оціночним поняттям, як правильно зрозуміти й водночас не допустити помилки, що саме нині потрібно вжити додаткові заходи ЗБОУКП чи, навпаки, їх не вживати.

Згідно з п. «в» ч. 2 ст. 6 Закону органи, які забезпечують безпеку, зобов'язані забезпечувати захист життя, здоров'я, житла і майна відповідно до характеру загрози [12]. У цьому випадку, за якими критеріями відповідні органи, які здійснюють ЗБОУКП, мають визначати характер загрози, як визначати ступінь цієї загрози і який має бути застосований захід забезпечення безпеки чи сукупність таких заходів, щоб забезпечити захист життя, здоров'я осіб, які цього потребують.

У Постанові Пленуму Верховного Суду України від 24.11.1999 «Про застосування законодавства, що передбачає державний захист суддів, працівників суду і правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у судочинстві» (далі – Постанова) зазначається, що реальність загрози встановлюється в кожному окремому випадку з огляду на конкретні обставини з урахуванням як об'єктивного, так і суб'єктивного критеріїв (змісту, часу, способу, інтенсивності погрози, даних, що характеризують особу, яка її висловлює, стосунків останньої з особою, яка бере участь у судочинстві) [15]. Так, бачимо окремі критерії, запропоновані Верховним Судом, але водночас у Постанові зазначається, що потрібно враховувати й суб'єктивні критерії, але цілком можливо з цим не погодитися. Отже, якщо йшлося про врахування суб'єктивних критеріїв, як-от врахування характеру стосунків особи, до якої застосовують ЗБОУКП, з особою, яка погрожує, то це, на нашу думку, теж є об'єктивними даними. З іншого боку, якщо йдеться про врахування суб'єктивних критеріїв розуміння реальності загрози органом, який ухвалює рішення чи здійснює заходи безпеки, тоді в цьому разі особі, життя якої може перебувати під загрозою, потрібно ще сподіватися на особистий життєвий, професійний досвід, рівень когнітивних здібностей (здатності розуміти, пізнавати, вивчати, усвідомлювати, сприймати та переробляти зовнішню інформацію [16]) особами, які уповноважені ухвалювати рішення та забезпечувати безпеку, й, що теж важливо, не допустити помилки, що є одним із можливих ризиків суб'єктивного сприйняття. Тож вбачається тільки встановлення чітких індикаторів до підстав застосування певного заходу забезпечення безпеки відповідно до Закону, зокрема і встановлення чітко окреслених підстав, у разі яких варто розуміти певну інформацію як загрозу для життя, здоров'я свідка чи для іншої особи в кримінальному провадженні, в результаті аналізу яких має ухвалюватись об'єктивне рішення щодо застосування заходів ЗБОУКП.

У п. «в» ч. 3 ст. 6 Закону вживається поняття «своєчасне повідомлення осіб» [12], водночас Закон не зазначає, що потрібно розуміти під «своєчасністю», який це проміжок часу, оскільки, наприклад, свідки, стосовно яких ухвалюється рішення про зміну або скасування заходів щодо їхньої безпеки, мають право оскаржити відповідне рішення, коли такі рішення є безпідставними чи необґрунтованими.

Так, відповідно до Постанови терміновість заходу безпеки означає негайне виконання постанови суду чи судді. Якщо під час перевірки факт загрози не підтвердиться, голова суду (суд) виносить постанову (ухвалу) про відмову в застосуванні заходів безпеки, яка може бути оскаржена в суді вищого рівня. Така скарга розглядається головою зазначеного суду невідкладно [15]. Водночас Закон передбачає, що про ухвалені рішення терміново в письмовій формі повідомляється заявник. У цьому випадку чітко розуміємо, що особа, яка зверталась із заявою про застосування заходів ЗБОуКП, має отримати рішення суду в той самий день, коли його ухвалили, що зі свого боку дає можливість у той самий день його й оскаржити, в разі незгоди з ним, до суду вищого рівня.

Тож, на нашу думку, в п. «в» ч. 3 ст. 6 Закону більш доцільно було б вживати термін «терміново» чи «негайно», як це зазначено на прикладі ч. 2 ст. 22 Закону [12] і з урахуванням роз'яснень Постанови [15].

Щодо вищезазначеного, варто звернути увагу й на положення КПК України відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 303, що рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора під час досудового розслідування про застосування заходів безпеки особами, до яких можуть бути застосовані заходи безпеки, передбачені Законом, можна оскаржувати [10], але, згідно з п. 2 ст. 306 КПК України, скарги на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування розглядаються слідчим суддею не пізніше сімдесяти двох годин з моменту надходження відповідної скарги [10].

На нашу думку, з урахуванням існуючих проблем правового регулювання в Законі цей строк, імовірно, є не виправданим, оскільки значна вірогідність наявності суб'єктивних чинників в ухваленні рішень стосовно застосування заходів безпеки чи їхнього скасування, адже йдеться про захист життя, житла, здоров'я та майна цих осіб від протиправних посягань. Тому вважаємо, що скарга на відповідні рішення слідчого, дізнавача або прокурора під час застосування заходів безпеки чи їхнього скасування має розглядатися негайно або принаймні в менший строк, ніж сімдесят дві години.

Також у ч. 4 Закону зазначено, що органи, які забезпечують безпеку, повинні дотримувати законності та ставитися з повагою до прав і свобод громадян [12]. Варто знову зауважити, що всі органи державної влади, зокрема правоохоронні органи, які забезпечують безпеку осіб відповідно до Закону, КПК України, мають діяти тільки в межах чинного законодавства, дотримуючись його положень, принципів верховенства права, законності, рівності перед законом і судом тощо, а тому здається трохи дивним передбачення такої окремої норми у цьому Законі, який ніби нагадує відповідним органам про те, що вони мають не забувати ставитися з повагою до прав та свобод громадян. Це, на нашу думку, аксіоматичні положення, які апіорі мають бути зрозумілими з огляду на Основний Закон України, КПК України, до того ж вжиття у належній нормі «повинні дотримуватися законності» також охоплює й те, що відповідні органи мають з повагою ставитися до прав та свобод громадян.

Продовжуючи аналіз, звертаємо увагу на ч. 2 ст. 7 Закону, який закріплює, що з урахуванням характеру й ступеня небезпеки для життя, здоров'я, житла та майна осіб, взятих під захист, можуть здійснюватися й інші заходи безпеки [12]. Не зазначено критерії, коли мають бути встановлені додаткові заходи безпеки чи інші заходи безпеки, наприклад за ознаками дій осіб, які погрожують свідку з метою, щоб останній не надавав будь-які свідчення проти певних осіб. За ступенем їхньої небезпеки вказується, що останні підпадають під ознаки нетяжкого кримінального правопорушення, це зрозуміло, але як у цьому випадку визначити, чи достатніх заходів вжили органи, які забезпечують безпеку відповідному свідку, тому знову ж таки потрібно передбачити критерії, індикатори, за якими можливо оцінити правильність запровадження будь-якого ЗБОуКП.

Також варто зазначити, що в Законі досить часто вживається слово «може», наприклад «можуть застосовуватись», «може проводитися», «можуть видаватися», «може прийняти рішення», «можуть здійснюватися», «можливість такого скасування», «можуть укласти». Всього слово «може» використовується в різних відмінках 21 раз. У такий спосіб, з одного боку, норми в Законі передбачають право вибору, встановлюють міру можливої поведінки. Натомість з іншого – такий Закон мав би містити більше імперативних норм, оскільки, на нашу думку юридичній природі цього Закону загалом притаманний публічний характер, тому вважаємо, що в ньому має превалювати саме імперативний спосіб формулювання норми та врегулювання правовідносин, які виникають з метою ЗБОуКП, що теж у більшості випадків повинні врегульовуватися саме імперативними нормами. Видається, що під час ухвалення відповідного Закону законодавець був невпевнений, як вигідніше лексично формалізувати належні норми, можливо з причин недостатності досвіду на той час його ухвалення чи у зв'язку з урахуванням реальних можливостей реалізувати відповідні положення Закону як з фінансового погляду, так і з практичного.

Висновки. За результатами проведеного дослідження та враховуючи межі відповідної наукової статті, було виявлено й окреслено лише окремі проблеми правового регулювання, що дає підстави свідчити про потребу ґрунтовних змін у забезпеченні реалізації та подальшого становлення інституту забезпечення безпеки осіб, які сприяють кримінальному судочинству, в необхідності комплексного підходу в дослідженні проблем нормативного забезпечення, врахування міжнародного досвіду стосовно забезпечення та гарантування належної дії відповідного інституту, що потрібно й можна було реалізувати впродовж уже багатьох років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 30 / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 03.12.2024).
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004 / Конституційний Суд України. URL : <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/34-verhovenstvo-prava> (дата звернення: 25.11.2024).
3. Рішення Конституційного Суду України (Велика палата) у справі за конституційним поданням 62 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів» від 20 червня 2019 року № 6-р/2019 / Конституційний Суд України. URL : <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/34-verhovenstvo-prava> (дата звернення: 25.11.2024).
4. Тализіна Я. «Таємні» свідки гласного процесу: як гарантувати їм захист? / Українська Гельсінська спілка з прав людини. URL : <https://www.helsinki.org.ua/articles/taiemni-svidky-hlasnoho-protsesu-ia-k-harantuvaty-im-zakhyst/> (дата звернення: 25.11.2024).
5. (НЕ)Безпека. Про проблеми забезпечення заходів особистої безпеки громадських активістів і правозахисників у межах кримінальних проваджень / Українська Гельсінська спілка з прав людини у рамках проекту «Підтримка та захист громадянського суспільства в Україні» за фінансування Посольства Королівства Нідерландів в Україні та Європейського Союзу. URL : https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/Preview_Status_Pravozhist_A4-1.pdf?fbclid=IwAR3RbS-L08-215Ep85c2YSs1PBgNjdmFOx8WeRQquwL94uNufk1bE_FazpE (дата звернення: 20.11.2024).
6. Гарник М. В. Проблеми захисту прав потерпілих від злочину. *Вісник прокуратури*. 2002. № 3. С. 4.
7. Коновалова Г. В. Забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства за новим КПК України. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 3. URL : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Chaa_u_2013_3_12.pdf (дата звернення: 20.11.2024).

8. Серебрянський П. В. Законодавчі проблеми правового регулювання забезпечення безпеки учасників кримінального процесу. *Young Scientist*. 2019. № 2 (66). URL : <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3058/3029> (дата звернення: 20.11.2024).
9. Подобний О. О. Безпека учасників кримінального судочинства як завдання оперативно-розшукового забезпечення кримінального провадження. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 4. URL : https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/4_2014_Podobnyi.pdf (дата звернення: 20.11.2024).
10. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 11.11.2024).
11. Михайлик Д. О. Поняття процесуальних дій у кримінальному провадженні України. *Право і суспільство*. 2017. № 2. URL : http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2017/2_2017/part_1/40.pdf (дата звернення: 25.11.2024).
12. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23.12.1993 № 3782-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text> (дата звернення: 10.11.2024).
13. Рекомендація Rec (2005) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо захисту свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2005_9_2005_04_20.pdf (дата звернення: 25.11.2024).
14. The Justice Manual publicly sets forth internal Department of Justice. Title 9: Criminal 9-21.000 – Witness Security. URL : <https://www.justice.gov/jm/jm-9-21000-witness-security#9-21.990> (дата звернення: 25.11.2024).
15. Про застосування законодавства, що передбачає державний захист суддів, працівників суду і правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у судочинстві : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.11.99. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-99#Text> (дата звернення: 25.11.2024).
16. Когнітивні функції мозку. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96_%D1%84%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%BC%D0%BE%D0%B7%D0%BA%D1%83#:~:text=%D0%9A%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%20%D1%84%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%BC%D0%BE%D0%B7%D0%BA%D1%83%20%E2%80%94%D1%86%D0%B5%20%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C,%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B9%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%20%D1%96%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D1%8F%D1%82%D0%B8%20%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%88%D0%BD%D1%8E%20%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8E (дата звернення: 25.11.2024).

REFERENCES

1. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine 1996 (Verkhovna Rada of Ukraine)] / Ofitsiynny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (2024, грудня, 03) [in Ukrainian].
2. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Verkhovnoho Sudu Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhen statti 69 Kryminalnoho kodeksu Ukrainy (sprava pro pryznachennia sudom bilsh miakoho pokarannia) (Konstytutsiinyi Sud Ukrainy) [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional petition of the Supreme Court of Ukraine on the compliance of the provisions of Article 69 of the Criminal Code of Ukraine with the Constitution of Ukraine (case on the imposition of a lighter sentence by the court) Constitution of Ukraine (Constitutional Court of Ukraine)] / Ofitsiynny sayt Konstytutsiinyi Sud Ukrainy [The official website of the Constitutional Court of Ukraine]. URL : <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/34-verhovenstvo-prava> (2024, листопада, 25) [in Ukrainian].

3. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy (Velyka palata) u spravi za konstytutsiinym podanniam 62 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) Ukazu Prezydenta Ukrainy «Pro dostrokovе prypynennia povnovazhen Verkhovnoi Rady Ukrainy ta pryznachennia pozacherhovykh vyboriv» (Konstytutsiinyi Sud Ukrainy) [Decision of the Constitutional Court of Ukraine (Grand Chamber) in the case on the constitutional petition of 62 MPs of Ukraine regarding compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the Decree of the President of Ukraine «On Early Termination of Powers of the Verkhovna Rada of Ukraine and Calling Early Elections» (Constitutional Court of Ukraine)] / Ofitsiyny sayt Konstytutsiinyi Sud Ukrainy [The official website of the Constitutional Court of Ukraine]. URL : <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/34-verhovenstvo-prava> (2024, листопада, 25) [in Ukrainian].

4. Talyzina Y. «Taiemni» svidky hlasnoho protsesu: yak harantuvaty yim zakhyst? [«Secret» witnesses of a public trial: how to guarantee their protection?] / Ukrainska Helsinska spilka z prav liudyny [Ukrainian Helsinki Human Rights Union]. URL : <https://www.helsinki.org.ua/articles/taiemni-svidky-hlasnoho-protsesu-iak-harantuvaty-im-zakhyst/> (2024, листопада, 25) [in Ukrainian].

5. Semorkina O., Mikheiev M. (2020). (NE)Bezpeka. Pro problemy zabezpechennia zakhodiv osobystoi bezpeky hromadskykh aktyvistiv i pravozakhysnykiv u mezhakh kryminalnykh provadzhenn [IN]Security. On the problems of ensuring personal security of civic activists and human rights defenders in criminal proceedings] / Ukrainska Helsinska spilka z prav liudyny u ramkakh proektu «Pidtrymka ta zakhyst hromadianskoho suspilstva v Ukraini» za finansuvannia Posolstva Korolivstva Niderlandiv v Ukraini ta Yevropeiskoho Soiuzu [The Ukrainian Helsinki Human Rights Union within the framework of the project «Support and Protection of Civil Society in Ukraine» with the funding of the Embassy of the Kingdom of the Netherlands in Ukraine and the European Union]. 59 p. [in Ukrainian].

6. Harnyk M. V. (2002). Problemy zakhystu prav poterpilykh vid zlochynu. [Problems of protection of the rights of victims of crime]. *Visnyk prokuratury*. No. 3. P. 4 [in Ukrainian].

7. Konovalova H. V. (2013). Ensuring the safety of participants in criminal proceedings under the new CPC of Ukraine / *Chasopys Akademii advokatury Ukrainy* [Journal of the Academy of Advocacy of Ukraine]. No. 3. URL : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Chauu_2013_3_12.pdf (2024, листопада, 20) [in Ukrainian].

8. Serebrianskyi P. V. (2019). Zakonodavchi problemy pravovoho rehuliuвання zabezpechennia bezpeky uchastnykiv kryminalnoho protsesu [Legislative Problems of Legal Regulation of Security of Participants in Criminal Proceedings] / *Young Scientist*. No. 2 (66). URL : <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3058/3029> (2024, листопада, 20) [in Ukrainian].

9. Podobnyi O. O. (2015). Bezpeka uchastnykiv kryminalnoho sudochynstva yak zavdannia operativno-rozshukovoho zabezpechennia kryminalnoho provadzhennia [Security of Participants in Criminal Proceedings as a Task of Operational and Investigative Support of Criminal Proceedings] / *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*. No. 4. URL : https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/4_2014_Podobnyi.pdf (2024, листопада, 20) [in Ukrainian].

10. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy (Verkhovna Rada Ukrayiny) [Criminal Procedure Code of Ukraine 2012 (Verkhovna Rada of Ukraine)] / Ofitsiyny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (2023, серпня, 03) [in Ukrainian].

11. Mykhailik D. O. (2017). Poniattia protsesualnykh dii u kryminalnomu provadzhenni Ukrainy [The concept of procedural actions in criminal proceedings of Ukraine]. *Pravo i suspilstvo*. No. 2. URL : http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2017/2_2017/part_1/40.pdf (2024, листопада, 25) [in Ukrainian].

12. Zakon pro zabezpechennia bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi 1993 (Verkhovna Rada Ukrayiny) [The Law on Ensuring the Safety of Persons Participating in Criminal Proceedings 1993 (Verkhovna Rada of Ukraine)] / Ofitsiyny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text> (2024, листопада, 10) [in Ukrainian].

13. Rekomendatsiia Rec (2005) 9 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo zakhystu svidkiv ta osib, yaki spivpratsiuiut z pravosuddiam [Recommendation Rec (2005) 9 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on the protection of witnesses and collaborators in the administration of justice] / Ofitsiynny sayt Verkhovnoho Suda [The official website of the Supreme Court]. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2005_9_2005_04_20.pdf (2024, листопада, 25) [in Ukrainian].

14. The Justice Manual publicly sets forth internal [The official website of the Department of Justice]. Title 9: Criminal 9-21.000 – Witness Security. URL : <https://www.justice.gov/jm/jm-9-21000-witness-security#921.990> (2024, листопада, 25) [United States of America].

15. Postanovi Plenumu pro zastosuvannia zakonodavstva, shcho peredbachaie derzhavnyi zakhyst suddiv,pratsivnykiv sudu i pravookhoronnykh orhaniv ta osib, yaki berut uchast u sudochynstvi (Verkhovna Rada of Ukraine) [Resolution of the Plenum on the Application of Legislation Providing for State Protection of Judges, Court and Law Enforcement Officers and Persons Participating in Legal Proceedings (Verkhovna Rada of Ukraine)] / Ofitsiynny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-99#Text> (2024, грудня, 1) [in Ukrainian].

16. Kohnityvni funksii mozku (Vikipediia – vilna entsyklopediia) [Cognitive functions of the brain (Wikipedia, the free encyclopedia)]. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96_%D1%84%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%BC%D0%BE%D0%B7%D0%BA%D1%83#:~:text=%D0%9A%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%20%D1%84%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%BC%D0%BE%D0%B7%D0%BA%D1%83%20%E2%80%94%D1%86%D0%B5%20%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C,%D1%96%20%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%E2%80%94%D1%86%D0%B5%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D1%87%D0%B0%20%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97 (2024, листопада, 25) [in Ukrainian].

N. V. Malyarchuk. PROBLEMS OF LEGAL REGULATION WITNESSES AND OTHER PERSONS SECURITY WHO ARE INVOLVED IN CRIMINAL PROCEEDINGS

The article is devoted to the issues of identifying certain problems of legal regulation of the procedure for ensuring the security of persons involved in criminal proceedings, including witnesses. The author analyzes some provisions of the criminal procedure legislation and the Law of Ukraine “On ensuring the security of persons involved in criminal proceedings” in the context of implementation by law enforcement agencies of legal, organizational, technical and other measures aimed at protecting the life, home, health and property of these persons from unlawful attacks, with a view to creating the necessary conditions for the proper administration of justice.

Keywords: security, justice, witnesses, investigator, prosecutor, inquirer, security measures, degree of danger, life and health, conflict of interest.